

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

БОДНАР Сергій Вікторович - кандидат юридичних наук, доцент проректор з фінансово-господарської роботи ПВНЗ Вінницького фінансово-економічного університету

<https://orcid.org/0000-0003-3322-6279>

УДК 342.9

DOI 10.32782/LAW.UA.2022.1.37

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття «якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти». Акцентовано увагу на тому, що для того, щоб з'ясувати власне показники зазначеної якості, необхідно провести її оцінювання. Розкрито загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення терміну «оцінювання», на основі чого акцентовано на його важливості в розрізі державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти.

Ключові слова: оцінювання, якість, ефективність, державно-приватне партнерство, вища освіта.

Постановка проблеми

Державно-приватне партнерство є вкрай важливим для належного функціонування і розвитку сфери вищої освіти в нашій країні. Тісна і змістовна взаємодія (співпраця) суб'єктів публічної влади і приватного сектору дозволяє розподілити відповідальність за якість вищої освіти між державою і громадянським суспільством, дає змогу більш ефективно реагувати на зміни у національному господарстві та його кадрові потреби і запити. Варто також зауважити, що державно-приватне партнерство у сфері вищої освіти є одним із засобів (або інструментів) забезпечення високої якості професійної підготовки кадрів для різних галузей економіки, а тому вкрай важливо забезпечити дієвий та надійний механізм оцінки якості й ефективності зазначеного партнерства.

Стан дослідження

Окремі проблемні питання, пов'язані із функціонуванням інституту державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти, у своїх наукових працях розглядали: В.П. Горин, А.М. Карпенко, Г.О. Комарницька, О.С. Москічова, М. І. Крупка, А.В. Пшонка, Р.В. Хусаїнов та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість теоретичних здобутків, в науковій літературі відсутні комплексні теоретичні дослідження присвячені з'ясуванню сутності поняття та розкриттю значення оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб з'ясувати сутність поняття та розкрити значення оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти. Задля досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: розкрити загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення якості державно-приватного партнерства; узагальнити наукові погляди вчених стосовно розуміння категорії «оцінювання».

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в статті дістало подальшого опрацювання визначення поняття та розкриття значення оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти.

Виклад основного матеріалу

Слід відмітити, що дослідники досить часто, аналізуючи проблематику державно-приватного партнерства, звертають увагу на правові засади та методологію оцінки його ефективності. А. Я. Кузнєцова, О. І. Кліпкова, В. О. Маслов у своїх працях вказують, що співпраця держави і приватного бізнесу в рамках реалізації проектів ДПП може проявлятися в різноманітних формах, які дають можливість отримувати позитивні результати для кожного з учасників партнерства. Попри велику кількість питань, які вирішуються упродовж такої співпраці та мають беззаперечну соціальну й екологічну цінність, актуальним питанням є визначення ефективності реалізації державно-приватного партнерства (ДПП), яка, насамперед, буде залежати від очікуваних вигід кожного партнера і для розрахунку якої потрібно комплексно врахувати економічні, екологічні та соціальні показники [1, с.340]. П. І. Шилепницький зазначає, що співпраця держави та приватного бізнесу у формі державно-приватного партнерства (ДПП) у розвинутих економіках виступає в даний час основним інструментом розвитку інфраструктури загального користування, що дозволяє надавати інфраструктурні послуги належної якості та в обсягах відповідно до вимог сьогодення. Тут мається на увазі, що функції, які традиційно відносять до компетенції держави (будівництво, ремонт, утримання та експлуатація об'єктів інфраструктури тощо і надання пов'язаних послуг), можуть на певних умовах передаватися під відповідальність приватного сектору. Дослідник наголошує на тому, що досвід реалізації проектів державно-приватного партнерства в країнах світу показав, що це дає можливість залучати не тільки фінансові ресурси, але й інновації приватного сектору, що дає можливість підвищувати ефективність та якість інфраструктурних послуг. Вивільнені же таким чином бюджетні кошти можуть бути спрямовані на реалізацію інших соціальних цілей уряду, що в іншому випадку було б неможливим [2]. Проте, цілком справедливо зауважує П. І. Шелерницький, саме залучення приватного капіталу

у сферу розвитку інфраструктури загального користування та надання пов'язаних з ними послуг не є універсальним підходом і не гарантує їхню ефективність; існують інші шляхи щодо реалізації таких проектів, зокрема, державне постачання. Тому рішення про започаткування того чи іншого проекту ДПП повинно прийматись в кожному конкретному випадку окремо. Саме це і вказує на об'єктивну необхідність та важливість аналізу інфраструктурних проектів, в реалізації яких передбачається використовувати механізм державно-приватного партнерства [2]. А. С Крутова, Т. О. Тарасова, Н. Б. Кащена, висвітлюючи питання реалізації державно-приватного партнерства, зазначають, що реалізація національних інтересів України на шляху інтеграції до світового економічного простору орієнтує процеси трансформаційних перетворень на структурну диверсифікацію економіки та розбудову інноваційної моделі розвитку, здатної вирішити існуючі соціо-еколого-економічні проблеми, підвищити конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника та експортний потенціал країни, забезпечити її національну безпеку та стабільно високі темпи економічного зростання, і, як наслідок – зміцнити позиції нашої держави у світовій системі міжнародних відносин [3, с.159]. При цьому, підкреслюють науковці, провідними драйверами переходу до сталого інноваційного соціально-орієнтованого економічного розвитку є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності й ефективна взаємодія на засадах рівноправного та взаємовигідного співробітництва держави та приватного бізнесу в усіх сферах і на всіх рівнях. Дедалі більшої вагомості в контексті забезпечення мультиплікативного ефекту співдії держави, територіальних громад та приватних інвесторів у межах реалізації суспільно значимих проектів набуває державно-приватне партнерство (ДПП). Наразі партнерські взаємовідносини держави та бізнесу визнані одним з ключових механізмів оновлення суспільного виробництва та модернізації економіки України, а їх висока ефективність у вирішенні важливих соціально-економічних проблем доведена

досвідом багатьох країн світу [3, с.159-160]. З огляду на це, А. С. Крутова та інші доходять висновку, що актуальним є системне дослідження ефективності та розвитку державно-приватного партнерства в Україні [3, с.160].

Підтримуючи позиції вище наведених дослідників, а також ряду інших науковців (як то О. М. Грицко, С. Р. Пеканець, В. В. Круглов та ін.), які звертають увагу на актуальність і необхідність більш детального науково-теоретичного опрацювання проблематики ефективності державно-приватного партнерства, разом із тим зауважимо на тому, що дослідники практично не ведуть мови про оцінку якості зазначеного партнерства, тому пропонуємо у представленому дослідженні розглянути питання оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти. Спершу слід відмітити, що попри певну схожість і тісний взаємозв'язок, ефективність та якість – це не синонімічні поняття. Якість – це ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; сукупність характеристик продукції або послуг щодо їх здатності задовольнити встановлені та передбачені норми [4, с.1647]. У той час як ефективність – це характеристика якого-небудь об'єкту (пристрою, процесу, механізму, продукту, послуги, виду діяльності тощо), що відображає його суспільну корисність, продуктивність та інші позитивні якості [4, с.358]. А. С. Крупник, розмірковуючи про якість управління, веде мову про оцінку процесу управління, яка визначається ступенем досягнення встановленої мети. Якість, стверджує науковець, – це сукупність характеристик об'єкта, які визначають його здатність задовольняти встановлені і передбачувані потреби. Забезпечення якості передбачає розробку стандартів якості, розподіл відповідальності за якість та контроль якості робіт. Якість державного управління, вважає А.С. Крупник, визначається через поняття широкої або соціальної ефективності як ступінь досягнення мети територіальної громади, та вузької ефективності як повноту, оперативність, якість виконання функцій органу управління і обов'язків

персоналу [5, с.760]. На відміну від якості управління, ефективність останнього являє собою досягнення поставленої соціальної мети в результаті діяльності органу влади, його структурного підрозділу чи окремого управлінця за максимально можливої економії суспільної праці. Ефективність державного управління включає мету, засоби, процес і результат реалізації функцій керуючої підсистеми, що були спрямовані на вирішення завдань із досягнення бажаного суспільно корисного результату [5, с.200].

З огляду на вище зазначене, вважаємо, що під якістю державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти слід розмітити здатність державно-приватного партнерства належним чином забезпечувати досягнення мети, заради якої сторони власне і вступають у зазначені партнерські відносини, якість відображає рівень відповідності реальних результатів або досягнень співпраці державних і приватних партнерів, проголошеним цілям і очікуваним результатам реалізації цього партнерства. Для того, щоб з'ясувати власне показники зазначеної якості, необхідно провести її оцінювання, тобто з'ясувати, чи мали заходи державно-приватного партнерства вплив на стан справ у сфері вищої освіти, і якщо так, то який, чи вдалося досягнути поставлених цілей і виконати намічені завдання. Значення оцінювання як інструменту відслідковування стану та результативності управлінської діяльності важко переоцінити. В.І. Андріяш, Н. А. Громадська, О. А. Малікін, розглядаючи питання ефективності управлінських рішень, цілком справедливо акцентують увагу на тому, що сучасні процеси демократизації українського суспільства, реформа децентралізації, спрямованість держави на євроінтеграцію, інформатизацію всіх сфер життєдіяльності людини потребують наявності ефективних й результативних механізмів прийняття державно-управлінських рішень. Досить часто прийняття державно-управлінських рішень відбувається за умов обмеження часових та фінансових ресурсів, невизначеності та інформаційної асиметрії. В нашій країні проблема підвищення якості та ефективності державно-управлінських рішень є досить актуальною, оскільки якіс-

не та ефективне рішення – це вміння правильно оцінити існуючу проблему, уміло використати наявний досвід і передбачати можливі наслідки рішення, що приймаються. Дослідники підкреслюють, що державні органи повинні відповідати за рішення, які вони приймають і результат своєї роботи. Це також передбачає здійснення відповідних заходів у тому випадку, якщо цей результат буде незадовільним. Становлення та розвиток в Україні децентралізованого державного управління вимагає науково-обґрунтованого підходу до вироблення та реалізації державно-управлінських рішень. Для того щоб державне управління було результативним необхідно є застосування моделей оцінювання результативності та ефективності державних органів влади та державно-управлінських рішень, що ґрунтувалося на світових стандартах якості та враховувало національні особливості. Таке оцінювання повинне гарантувати об'єктивне аналітичне дослідження діяльності публічних органів влади і бути фундаментом для подальшого прийняття державно-управлінських рішень та здійснення управлінських дій. Оцінювання якості та ефективності державно-управлінських рішень надає можливість «підвищувати якість роботи державних органів влади та максимально результативно досягати поставлених стратегічних й тактичних цілей суспільного розвитку» [6]. Ю.В. Жижка та О. Я. Малиновська стверджують, що важливість оцінки державного управління (його якості, ефективності чи неефективності) зумовлена тим, що саме вона дає змогу визначити ступінь реального забезпечення цілепокладання, організації та регулювання трансформаційних процесів [7, с.8]. Н. О. Васюк зазначає, що оцінювання ефективності є необхідною складовою будь-якого процесу управління. У державному управлінні це набуває особливого значення. Роль оцінювання в процесі державної політики виконує такі основні його функції: оцінка забезпечує достовірну та обґрунтовану інформацію про проведення політики, тобто окреслює деякі рамки, в межах яких потреби, цінності та можливості реалізуються через політичну дію; оцінка сприяє визна-

ченню та критиці цінностей, які лежать в основі вибору цілей і задач; оцінка допомагає використанню аналітичних методів, включно з визначенням проблем та виробленням рекомендацій для інших політичних напрямів; оцінка також сприяє визначенню нових та перегляду існуючих політичних альтернатив [8, с.122].

Висновок

Тож, з огляду на вище викладене, можна дійти до висновку, що оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти необхідне для виявлення слабких і сильних місць цієї співпраці, для її коригування і справедливої критики, для обґрунтованого постановлення питання про ступінь професійної відповідності і рівень суспільної відповідальності суб'єктів, які займаються забезпеченням зазначеного партнерства.

Література

1. Кузнецова А. Я. Методологія оцінювання ефективності проектів державно-приватного партнерства / А. Я. Кузнецова, О. І. Кліпкова, В. О. Маслов / Том 6 № 41 (2021): Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики, с.339-349. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v6i41.251466>
2. Шилепницький П.І. Характеристика ефективності державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / П.І. Шилепницький // Ефективна економіка. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4370>.
3. Крутова, А. С., Тарасова, Т. О., Кашчена, Н. Б. (2019). Проекти державно-приватного партнерства: реалізація та аналіз ефективності. Економічний простір, (141), 158-171. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/18>
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

АНОТАЦІЯ

З'ясовано, що під якістю державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти слід розмітити здатність державно-приватного партнерства належним чином забезпечувати досягнення мети, заради якої сторони власне і вступають у зазначені партнерські відносини, якість відображає рівень відповідності реальних результатів або досягнень співпраці державних і приватних партнерів, проголошеним цілям і очікуваним результатам реалізації цього партнерства. Відмічено, що для того, щоб з'ясувати власне показники зазначеної якості, необхідно провести її оцінювання, тобто з'ясувати, чи мали заходи державно-приватного партнерства вплив на стан справ у сфері вищої освіти, і якщо так, то який, чи вдалося досягнути поставлених цілей і виконати намічені завдання.

Узагальнено, що оцінювання якості державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти необхідне для виявлення слабких і сильних місць цієї співпраці, для її коригування і справедливої критики, для обґрунтованого постановлення питання про ступінь професійної відповідності і рівень суспільної відповідальності суб'єктів, які займаються забезпеченням зазначеного партнерства.

Ключові слова: оцінювання, якість, ефективність, державно-приватне партнерство, вища освіта.

SUMMARY

It was found that the quality of public-private partnership in the field of higher education should be defined as the ability of public-private partnership to properly ensure the achievement of the goal for which the parties actually enter into the specified partnership, the quality reflects the level of conformity of real results or achievements of cooperation between public and private partners, the declared goals and expected results of the implementation of this partnership. It was noted that in order to find out the actual indicators of the specified quality, it is necessary to carry out its evaluation, that is, to find out whether the measures of public-private partnership had an impact on the state of affairs in the field of higher education, and if so, what, whether it was successful achieve the set goals and complete the planned tasks.

It is summarized that the assessment of the quality of public-private partnership in the field of higher education is necessary for identifying the weak and strong points of this cooperation, for its correction and fair criticism, for a reasonable resolution of the question of the degree of professional compliance and the level of social responsibility of the subjects engaged in ensuring the specified partnerships

Key words: assessment, quality, efficiency, public-private partnership, higher education.

6. Андріяш В.І., Громадська Н.А., Малікіна О.А. Оцінювання державноуправлінських рішень: моделі та критерії. 2021. № 9. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/5.pdf

7. Жижка Ю. В. Теоретико-методологічні засади ефективності державного управління / Ю. В. Жижка, О. Я. Малінов-

ска // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 21. С. 88-92.

8. Васюк Н. О. Визначення критеріїв оцінки ефективності державного управління підготовкою керівників для системи охорони здоров'я в Україні [Текст] / Н. О. Васюк // Інвестиції : практика та досвід. 2013. № 22. С. 122-127.